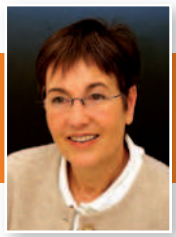

Múlt és jelen

Bár fertőző betegségek és járványok kialakulásának veszélye állandóan fennáll, ennek csak kevéssé vagyunk tudatában. Míg régen az anyák egy szempillantás alatt felismerték a kanyarót, addig manapság még az orvosok is bizonytalanok a betegség diagnózisában. A védőoltások a legtöbb gyermekkori fertőző betegséget eltüntették, de talán érdemes néhány szót arról szólni, hogyan küzdöttük le ezeket.

A New York Times hosszú cikket közöl Dr. Maurice Hillemanról, aki többek között a mumpsz elleni védőoltás „atyja". 1963 márciusában a férfit 5 éves lánya azzal ébresztette, hogy fáj a torka. Az apa megtapogatta a kislánya arcát, és megállapította, hogy a gyerek mumpszos. A mumpsz a legtöbb ember számára csak egy kellemetlen betegség, de az orvosok tudják, hogy néha hallásvesztést vagy más maradandó károsodást okozhat. Dr. Hilleman azonnal autóba ült, a laboratóriumában felkapta a torokváladék leoltásához szükséges felszerelést, és otthonában torokváladékot vett a lányától. Ez volt a mumpsz elleni vakcina előállításának kezdete. Dr. Maurice Hilleman, akinek neve valószínűleg mindannyiunk számára ismeretlen, nemcsak a ma MMR néven ismert vakcinát állította elő, hanem 25 másik védőoltás kifejlesztésében is közreműködött, a 14 gyermekkori védőoltás közül 9-ben. A kutató története a kislánya mumpszmegbetegedésével kezdődött, és a Merck gyógyszeripari cégnél folytatódott és fejeződött be. 1963-ban Európában és az Egyesült Államokban óriási rubeolajárvány zajlott le, amely az USA-ban 11 000 magzat halálát okozta és kb. 20 000 süketen vagy fejlődési rendellenességgel született gyermek bánta a védőoltás hiányát. A Hilleman doktor által ekkor már kidolgozás alatt álló rubeola elleni vakcina végül 1969-ben került piacra. 1971-ben az MMR vakcina fejlesztését is befejezte. Ez a védőoltás gyermekek tíz- vagy talán százezreit mentette meg, többek között ezért is volt számára keserű meglepetés, amikor 1998-ban a vakcinát kapcsolatba hozták az autizmus kialakulásával. Dr. Hilleman, aki megalapozottan lett volna a Nobel-díjra is érdemes, szitkozódó leveleket, sőt halálos fenyegetéseket kapott, dr. Wakefield, a Lancet-ben megjelent „rágalmazó" cikk szerzője viszont média „celeb" lett. Tanait mindenfelé hirdette, aminek eredményeként a szülők egy része megbánta, hogy gyermekét beoltatta. A közlemény megjelenése után számos vizsgálat indult az összefüggés igazolására, de a történet 2010-ben azzal a megállapítással végződött, hogy ilyen összefüggés nincs. Wakefield minden hitelét elvesztette, a Lancet pedig visszavonta 12 évvel korábbi cikkét. Ezt azonban Hilleman doktor már nem érhette meg. Amikor 2005-ben meghalt, tudóstársainak nekrológja így szólt: „Több életet mentett meg, mint bármelyik huszadik századi tudós.". Az MMR vakcina és az autizmus összefüggése azonban sajnos tovább él a köztudatban, és a fejlett világban számos szülő nem engedi beoltani gyermekét. Ennek következménye az a 2011-es európai kanyarójárvány, ami 26000 megbetegedéssel és 9 halálos áldozattal járt. Hilleman azonban elégedetten nyugtázhatta, hogy 2001-ben globális kampány indult, azért, hogy minden gyermek megkapja az MMR védőoltást és az ezzel megelőzhető betegségek eltűnjenek a Földről. A vakcina, amely fejenként csak 2 dollárba kerül, és amellyel az elmúlt évtizedekben legalább egymilliárd gyermeket oltottak be, csak a kanyaró vonatkozásában legalább 9,6 millió halálesetet előzött meg. Az a lánya nevét viselő törzs, amelyet Hilleman azon az éjszakán kislánya torkából izolált és a további fejlesztések során felhasznált, a mumpszban megbetegedettek számát az Egyesült Államokban 186 000-ről 1000 alá csökkentette.

És akkor ejtsünk szót a jelen fenyegetéseiről is. 2013 márciusában a kínai hatóságok egy új, A influenza törzs által okozott megbetegedésről számoltak be. A H7N9-nek nevezett törzs madarakról terjed az emberre. A madarakban aszimptomatikus betegség embereknél hamar okoz többek között fulmináns pneumóniát, ARDS-t, encephalopathiát, veseelégtelenséget, de szerencsére csak a fertőzöttek egy részében. A megbetegedés Sanghaj után hamar megjelent Kína más részeiben is, bár az emberről emberre való terjedést egyelőre nem lehet igazolni. A WHO legutóbbi, május végi jelentése szerint a fertőzés Kína minden részét – bár nem egyenlő mértékben – érinti, és a 132 igazolt esetből 37 meghalt, vagyis a betegség mortalitása igen magas, 25% körüli. Ez a szám természetesen változhat, hiszen az enyhe esetek diagnosztizálatlanul maradhatnak. A kínai egészségügyi hatóságok nagyon gyorsan reagáltak, és rekordidő alatt megtörtént a vírus izolálása, szerkezetének, nukleoid összetételének analizálása, a vírus madár eredetének igazolása. Ez lehetővé tette a gyorsdiagnosztikai tesztek és védőoltások fejlesztésének megkezdését és a hatásos antivirális kezelés (neuroaminidáz bénítók) bevetését. A legújabb adatok szerint azoknak a kínai piacok bezárásával, ahol élő madarakat árulnak, a megbetegedések száma csökkent, de miután a vírus rendkívül gyorsan mutálódik, és a populáció semmiféle immunitással nem rendelkezik ellene, a WHO szoros megfigyelés alatt tartja az eseményeket. A megbetegedéssel kapcsolatos információk gyorsan elérhetővé váltak, többek között a N. Eng. J. Med. májusi számában.

De megjelent újabban egy másik vírus, a coronavírusok közé tartozó MERS-CoV, amely ARDS-t okoz. A MERS-CoV vírus által okozott megbetegedést Szaúd-Arábiában észlelték először, azóta a WHO legújabb adatai szerint 53 laboratóriumi vizsgálattal igazolt esetet diagnosztizáltak, akik közül 30 meghalt. Sajnos a megbetegedést számos további országban is észlelték, Jordániában, Katarban, az Egyesült Arab Emirátusokban, Franciaországban, Németországban, Olaszországban, Tunéziában és az Egyesült Királyságban. A betegek többsége a Közel-Keleten járt, vagy betegségük miatt oda szállították őket. Néhány olyan megbetegedés is előfordult, amely az emberről emberre terjedés gyanúját veti fel. A vírus okozta fertőzés diagnózisa megoldott, a kezelése azonban nem.